

Le seder met chaque père au défi de trouver une parole adéquate à l'encontre de son fils

Eveiller la curiosité

Pédagogie du seder

Maimonide énonce la façon dont un homme s'acquitte de son obligation du récit de la sortie d'Egypte le soir du seder. Au-delà de la connaissance factuelle c'est un enjeu d'éveil et d'échange intellectuel qui se dégage ici.

רמב"ם משנה תורה הלכות חמץ ומצה פרק ז'

א מצות עשה של תורה לספר בניסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצריים, בליל חמישה עשר בניסן שנאמר "זכור את היום הזה אשר יצאתם" (שמות יג, ג), כמה שנאמר "זכור את יום השבת" (שמות כז, ז). ומניין שבליל חמישה עשר תלמוד לומר "והגדת לבנך, ביום ההוא לאמור: בעבור זה" (שמות יג, ח), בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. ואף על פי שאין לו בן, אפילו חכמים גדולים חייבים לספר ביציאת מצריים; וכל המאריך בדברים שאירעו ושהיו, הרי זה משובח. ב מצוה להודיע לבנים, ואפילו לא שאלו שנאמר "והגדת לבנך" (שמות יג, ח). לפי דעתו של בן, אביו מלמדו. כיצד: אם היה קטן או טיפש--אומר לו, בני, כולנו היינו עבדים כמו שפחה זו או כמו עבד זה במצריים, ובלילה הזה פדה אותנו הקדוש ברוך הוא, ויצאנו לחירות; ואם היה הבן גדול וחכם--מודיעו מה שאירע לנו במצריים, וניסים שנעשו לנו על ידי משה רבנו: לפי דעתו של בן. ג וצריך לעשות שינוי בלילה הזה כדי שיראו הבנים וישאלו ויאמרו, מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, עד שישב להם ויאמר להם, כך וכך אירע וכך היה. וכיצד משנה--מחלק להם קליות ואגוזים, ועוקרים השולחן מלפניהם קודם שיאכלו, וחוטפין מצה זה מיד זה, וכיוצא בדברים האלו. אין לו בן, אשתו שואלתו; אין לו אישה--שואלין זה את זה מה נשתנה הלילה הזה, ואפילו היו כולן חכמים. היה לבדו, שואל לעצמו מה נשתנה הלילה הזה.

Maimonide, Michne Tora, lois sur le h'amets et la matsa, Chap. 7

1. C'est commandement positif de la Tora de raconter, le soir du quinze Nissan, les miracles et les prodiges qui ont été réalisés pour nos ancêtres en Egypte, car il est dit « Souviens-toi de ce jour où vous êtes sortis d'Egypte » comme ce qui a été dit « souviens-toi du jour du Chabat » [qui, dans le contexte du Chabat, implique une mention verbale]. Et d'où sait-on que cela se fait le quinze [du mois de Nissan] ? Le verset nous enseigne : « Et tu raconteras à ton fils ce jour là en ces termes: 'pour cela Dieu m'a fait lorsque je suis sorti d'Egypte' », c'est-à-dire au moment où du pain azyyme et des herbes amères [auxquels le verset fait référence par l'expression « cela »] sont posés devant toi. Et même si l'on n'a pas de fils [on doit faire le récit de la sortie d'Egypte] et même les grands Sages ont le devoir de raconter la sortie d'Egypte. Et quiconque s'étend dans [le récit de] ces choses qui se sont produites est digne de louange.

2. C'est une mitsva de faire savoir aux fils même s'ils n'ont pas posé de question, comme il est dit « et tu raconteras à ton fils ». Le père enseigne à son fils en fonction de sa maturité. Comment cela s'applique-t-il ? S'il le fils est petit ou sot, le père lui dit : « mon fils, en Egypte, nous étions tous esclaves comme cette servante ou comme cet esclave et cette nuit, le Saint Béni Soit Il nous a délivrés et nous a fait sortir vers la liberté. » Et si le fils est grand et sage, il lui fait savoir ce qui nous est arrivé en Egypte et les miracles qui nous ont été faits par l'intermédiaire de Moïse notre maître. Tout dépend de la maturité du fils.

3. Et il faut effectuer un changement [dans nos habitudes] cette nuit là afin que les fils voient, interrogent et disent : « En quoi cette nuit est-elle différente de toutes les nuits? » de sorte qu'on leur réponde et qu'on leur dise : «Ceci est arrivé et ceci a eu lieu ». Comment fait-on un changement? On leur distribue des grains grillés et des noix, on retire la table de devant eux avant qu'ils ne mangent, et on se saisit les matsot l'un de l'autre, et [tout] ce qui y ressemble. Celui qui n'a pas de fils, son épouse l'interroge. Celui qui n'a pas d'épouse, ils [les convives] s'interrogent l'un l'autre. Celui qui est seul s'interroge lui même : « En quoi cette nuit est-elle différente [de toutes les nuits]? ».

Source: <http://kodesh.mikranet.org.il/i/3507.htm> et http://www.loubavitch.fr/pages/rambam_3_prakim.asp